

890 ГОД З ЧАСУ ПЕРШАГА ЛЕТАПІСНАГА ўПАМІНАННЯ ГОРАДА СЛУЦКА (1116)

Кацярына Варанько, вядучы бібліяграф Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Гарады... Вялікія і малыя, розныя па сваіх абрысах і характарах, стаяць яны на зямлі беларускай. І ў кожнага з іх свой лёс, свая гісторыя. З глыбінь стагоддзяў дайшлі да нас звесткі пра Слуцк — адзін са старажытных славянскіх гарадоў. Летapisны Слуцк, Слуцк упершыню ўпамінаецца ў «Аповесці мінулых гадоў» як горад Тураўскай зямлі. З 1160 г. — цэнтр удзельнага Слуцкага княства, першым князем якога быў унук Уладзіміра Манамаха Уладзімір Мсціславіч. У розныя часы ў горадзе княжылі Рурывавічы, Алелькавічы, Радзівілы. У 1320–1330-я гг. ён увайшоў у Вялікае княства Літоўскае. Слуцк быў трэцім беларускім горадам, які пасля Брэста і Гродна на аснове магдэбургскага права атрымаў самакіраванне і герб (1441). Год ад году горад рос і прыгажэў, а да XVI ст. стаў адным з палітычных і культурных цэнтраў ВКЛ. У 1579 г. ён быў падзелены паміж трыма братамі Алелькавічамі на Стары горад, Новы горад і Востраў. У 1592 г. князеўна Соф'я Юр'еўна (апошняя прадстаўніца роду Алелькавічаў) аб'яднала землі княства, захавала яго праваслаўнае аблічча. Соф'я Слуцкая прылічана да Сабора беларускіх святых. У 1612 г. пасля яе смерці горад перайшоў да Радзівілаў. У 1617 г. Янушам Радзівілам заснавана Слуцкая кальвінісцкая гімназія — адна са старэйшых школ на Беларусі (існавала да 1918 г.). У 1630–1640-я гг. Багуслаў Радзівіл ператварыў Слуцк у

горад-крэпасць. Пры княжацкім двары вёўся Слуцкі летapis — помнік беларуска-літоўскага летapisання XVI ст., была бібліятэка. Пры Праабражэнскім брацтве працавалі школы для гараджан з выкладаннем прадметаў на беларускай мове. У 1672–1705 гг. дзейнічала друкарня, у 1689–1773 гг. — езуіцкі калегіум. Падчас вайны Расіі з Рэччу Паспалітай 1654–1667 гг. Слуцк адзіны з буйных гарадоў Беларусі ў 1655 г. вытрымаў аблогу расійскіх і казацкіх войскаў. Таму ў 1656 г. Б. Хмяльніцкі выдаў універсал з гарантыяй недатыкальнасці Слуцка з боку казацкіх атрадаў, а слуцкім купцам — вольнага гандлю на Украіне. У 1700 г. гораду канчаткова дадзены магдэбургскае права і герб. У Паўночную вайну 1700–1721 гг. Слуцк неаднаразова займалі шведскія войскі.

У 1751–1760-я гг. у горадзе дзейнічала прыдворная тэатральная труппа Г. Ф. Радзівіла. У тэатры ставіліся оперы, балеты і драматычныя спектаклі. Балетная труппа падрыхтавана ў Слуцкай балетнай школе (заснавана ў 1756 г.). Спектаклі суправаджала капэла музыкантаў высокай кваліфікацыі. У 1740 г. М. К. Радзівіл заснаваў мануфактуру шаўковых паясоў (Слуцкая персіярыя) — вырабаў ручнога шаўкаткацтва (дзейнічала да 1844 г.), дзе ствараліся шэдэўры беларускага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, вядомыя на ўвесь свет.

У 1767 г. была ўтворана Слуцкая канфедэрацыя — саюз пратэс-

танцак і праваслаўнай шляхты ВКЛ, арганізаваны для ўраўнавання яе ў правах з каталіцкай шляхтай. У 1793 г. Слуцк увайшоў у склад Расійскай імперыі, стаў цэнтрам Слуцкага павета Мінскай губерні (да 1924 г.). У 1823 г. быў складзены план забудовы горада, які прадугледжваў упарадкаванне вулічнай сеткі, будаўніцтва новых дамоў, зліццё цэнтра з ускраінамі. У 1831 г. скончана будаўніцтва ўчастка Маскоўска-Варшаўскай шашы, што праходзіла праз Слуцк і павет. У 1896 г. распачата будаўніцтва чыгуначнай лініі Асіповічы — Слуцк (завяршылася ў 1915 г.). У канцы XIX ст. насельніцтва горада складала больш за 14 тыс. чалавек.

З 27 верасня 1938 г. Слуцк — горад абласнога падпарадкавання. У чэрвені 1941 г. акупіраваны нямецка-фашысцкімі захопнікамі, якія арганізавалі тут лагер смерці, яўрэйскае гета, турму. Даваенны горад налічваў амаль 22 тыс. жыхароў, пасля вызвалення засталася толькі 7 тыс. чалавек. Акупантам аказвала супраціўленне патрыятычнае падполле. У ходзе Мінскай аперацыі 1944 г. Слуцк быў вызвалены.

Горад развіваўся паводле генеральных планаў 1947, 1962, 1977 і 1987 гг. Паводле перапісу насельніцтва, на 01.01.2004 г. у горадзе налічвалася 62,3 тыс. чалавек (прадстаўнікі 43 нацыянальнасцей). У 2004 г. у ім працавала 21 прамысловае прадпрыемства, зарэгістравана 126 прадпрыемстваў недзяржаўнай формы ўласнасці. Харчовая і перапрацоўчая прамысловасць прадстаўлена 8 прадпрыемствамі. Тавары лёгкай прамысловасці вырабляюцца на прамыслова-гандлёвым прадпрыемстве «Ландыш», тэкстыльнай фабрыцы і рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве мастацкіх вырабаў «Слуцкія паясы». Шырока прадстаўлена дрэва- і металаапрацоўчая галіны («Слуцк-мэбля», «Слуцк-Модуль», «Ямполь»).

На сёння захаваліся помнікі архітэктуры: будынак духоўнага вучылішча 1767 г., Свята-Міхайлаўскі сабор (другая палова XVIII ст.), дом дваранскага сходу XVIII ст., мужчынская гімназія 1852 г., паштовая станцыя XIX ст.

Кажуць, гарады, як людзі. І яны бываюць шчаслівымі тады, калі жывуць у трох вымярэннях — сучасным, мінулым і будучым. У Слуцка ўсё гэта ёсць.